

Bava Kamma (Mishnah 14b)

שום כסף — Payment is by **monetary assessment**, שְׁוֶה כֶּסֶף — with [something] worth **money**, בְּפְנֵי בֵּית דִּין — **before a court**, וְעַל פִּי עֵדִים — **and on the basis of the testimony of witnesses** בְּנֵי חוּרִין — **who are free men** בְּנֵי בְרִית — **and members of the covenant.**

Bava Kamma (Gemara 15a)

בְּנֵי חוּרִין לְמַעוּטֵי עֲבָדִים — The Tanna states they must be **Free men — to the exclusion of slaves;** בְּנֵי בְרִית לְמַעוּטֵי עוֹבְדֵי פִּזְשִׁים — **members of the covenant — to exclude idolaters.** וְצָרִיכָא — **And [both teachings] are needed.** דְּאֵי אֲשַׁמְעִינן עֲבָד — **For if [the Mishnah] had taught us only that a slave cannot serve as a witness,** מִשּׁוּם דְּאֵין לוֹ יַחַס — **I might have said that is because he has no lineage;** אֲבָל נְכָרִי דְּיֵשׁ לוֹ יַחַס אֵימָא לֹא — **but an idolater, who does have lineage, I might have said is not excluded from serving as a witness.** וְאֵי אֲשַׁמְעִינן נְכָרִי — **And if [the Mishnah] had taught us only that an idolater cannot serve as a witness,** מִשּׁוּם דְּלֹא שְׂיִידָא בְּמִצְוֹת — **I might have said that is because he has no connection to the commandments of the Torah;** אֲבָל עֲבָד דְּשְׂיִידָא בְּמִצְוֹת — **but a slave, who does have a connection to the commandments,** אֵימָא לֹא — **I might say is not excluded from serving as a witness.** צָרִיכָא — **[Both teachings] are therefore needed.**

Kiddushin (Baraisa 73b)

תְּנִי רַבָּנָן — **The Rabbis taught in a Baraisa:** נְאֻמְנַת תַּיָּה לֹמַר זֶה כֹּהֵן וְזֶה לֵוִי — **A midwife is believed when she states: “This child is a Kohen, this child is a Levi,** זֶה נִתֵּן וְזֶה מְמַזֵּר — **this child is a nasin, and this child is a mamzer.”** בַּמָּה דְּבָרִים אֲמֹרִים — **When is this so?** אֲבָל — **Only if a challenge was not raised regarding [the child].** שְׁלֹא קָרָא עָלֶיהָ שֵׁם עֲרֵעַר — **But if a challenge was raised,** אֵינָה נְאֻמְנַת — **[the midwife] is not believed.**

Kiddushin (74a)

אָמַר רַב נַחְמָן — **Rav Nachman said:** שְׁלֹשָׁה נְאֻמְנִין עַל הַבְּכוֹר — **Three are believed regarding a firstborn son; i.e. to establish that he is the firstborn.** תַּיָּה — **These are they:** אָבִיו וְאִמּוֹ — **the midwife, his father, and his mother.** תַּיָּה לְאֵלְתֵּר — **The midwife is believed only immediately,** אָמֹן כָּל שְׁבָעָה — **his mother is believed throughout** the first seven days of his life, אָבִיו לְעוֹלָם — **while his father is believed always.**

רמב"ם (פירוש המשניות) - לא בעדות עבדים או נכרים שהוצרך למעטם לפי שיעלה על הדעת שנוותר ונקל בעדות הנוקין לרוב מאורעיהם ולמיעוט מה שידמין שיהיה עליהם עדים כשרים כי שההכאות בין האנשים ובין הבהמות גם כן רוב היותם במעמד עמי הארץ ועבדים והעכו"ם, לכן הודיענו שלא יקבלו הבית דין אלא עדים כשרים כמו בשאר העדיות.

רמב"ם (הל' נזקי ממון ח, יג) - אין הניזקין משתלמת אלא בעדות ברורה שלא תאמר הואיל ואין מצוין בארוות סוסים וברפתות הבקר אלא העבדים והרועים יהיו נאמנים אם יעידו שהבהמה זו הזיקה את זו וכן אם יעידו קטנים או נשים שאדם זה חבל בזה או בשאר נזיקין נאמין להו.

בגדי נשים ומקום בעזרת נשים

תרומת הדשן (סי' שנג) - כיון דשמעינן מן התנא דסבר לומר דכל היכא דהפסולים שכיחי טפי מהכשרים יש להכשיר הפסולים אף על גב דמסיק התנא דלא נכשרינהו אית למימר הני מיילי גבי נזיקין משום דאי הימנינהו אם כן לא שביק חיי לכל בריה דכל חשוד גזלן ישכיר עבדים או נכרים או יפתה נשים או קטנים שיעידו לו שחבירו או בהמת חבירו הזיקו בק' מנה בכל יום, אבל לעולם נימא במילי אקראי כגון בגדי אלמנות או מקומות בבית הכנסת של נשים יש לנו לתפוס סברת התנא דיש להכשיר הפסולים.

רמ"א (חושן משפט לה, יד) - וכל זה מדינא אבל יש אומרים דתקנת קדמונים הוא דמבקום שאין אנשים רגילין להיות כגון בבית הכנסת של נשים או בשאר דבר אקראי שאשה רגילה ולא אנשים כגון לומר שבגדים אלו לבשה אשה פלונית והן שלה ואין רגילין אנשים לדקדק בזה נשים נאמנות.

נודע ביהודה (תנינא חושן משפט נח) - שרש הדבר שבמקום שנשים שכיחי ואנשים לא שכיחי אז יש להאמין הנשים ולא מצד התקנה לחוד, ויש אפילו סמך לזה מדברי הגמרא שנאמנת החיה לומר זה בכור... גם כאן יש לומר דלא שבקת חיי דכל אחד יפתה נשים שיעידו לו שחבירו גנב לו מאה מנה, ואין לומר דשאני הכא שיצא לו שם גניבה בעיר דאם כן גם גבי נזיקין היכא שהשור הניזק מוטל לפנינו יהיו נשים או פסולים נאמנים והרי התנא סתם ופסק על פי עדים בני חורין ובני ברית, אלא ודאי שאין חילוק בדבר.

הכאה ובזיון תלמיד חכם

מהרי"ק (סי' קעט) - מצאתי כתוב במקום אחר בשם רבינו תם וז"ל, ואשה או קרוב נאמנים על זה וכן בכל דבר קטטה שאין עדים רגילין להיות בדבר מזומנים וכן למוסר מאומד נאמנים עליו לפי שכשהלשין לא היו שם עדים עכ"ל, הרי לך בהדיא דלכל דבר קטטה אשה או קרוב נאמנים.

רמ"א (חושן משפט לה, יד) - ולכן יש מי שכתב דאפילו אשה יחידה או קרוב או קטן נאמנים בענין הכאה ובזיון תלמיד חכם או שאר קטטות ומסירות לפי שאין דרך להזמין עדים כשרים לזה ואין פנאי להזמין והוא שהתובע טוען ברי.

נודע ביהודה (תנינא חושן משפט נח) - בעסק קטטות והכאות ומסירות ששם כשם שלא שכיחי אנשים כך לא שכיחי הנשים והוא רק תקנת הקדמונים כיון שהדבר עצמו אינו שכיח והוא דבר שאירע פתאום ואין פנאי להזמין הכשרים תקנו הקדמונים להאמין הנשים... ע"כ לא אמרו שבדבר דלא שכיח עשו תקנה להאמין הפסולים אלא בדבר הנעשה פתאום ונגמר הדבר לגמרי כגון הכאה או מצירות שמי שלא היה בשעת הכאה או בשעת מסירות שוב אי אפשר לו להעיד על זה... אבל הם לא העידו שגנב רק העידו שראו שהגניבה בידו וזה אינו על רגע אחד שהרי אפשר לגניבה להיות בידו זמנים טובא והיה אפשר להיות שגם אנשים יראו הגניבה בידו.

דברי הפוסקים

ערוך השלחן (לה, יג) - יש מי שכתב דתקנת הקדמונים לא היה רק במקום שעיקר הדבר ידוע לרבים או שהנתבע אינו מכחיש להתובע דאז מקבלים עדות נשים על הפרטים מצד התקנה, אבל במקום שכל הענין אינו ידוע רק על פיהן והנתבע מכחיש לגמרי אין דנים על פי עדותן... וכן בקרוב אין מקבלים על פי תקנה רק לחובת קרובו ולא לזכותו... ושאר פסולים כרשעים וחרש ושוטה אין נאמנים אפילו מצד התקנה דעליהם לא תקנו מפני שאין לסמוך עליהם כלל בשום דבר.

דיני בורות (עמ' רלט) - אכן אם בית הדין מתקבל לפשרה ובאים לפניו עדים פסולים בית הדין יכול לפשר מכח עדותם מפני שעדותם מעוררת לפחות ספק, וכבר מתבאר לעיל שבמקרה של ספק בית הדין רשאי לפשר. [וע"ע דברי משפט ח"ה עמ' צט' בתביעת גירושין מחמת הכאות].